Casus: Q en Q

Het is vrijdagochtend. De kleuters van groep 2 hebben eigen speelwaar mee en zijn lekker aan de slag gegaan, na een kringspel met raadsels. Ik zit op mijn voorleesstoel te genieten van hun spel en fantasie en energie! Ineens vliegt de deur van mijn lokaal open en springen twee spichtige kleutermannetjes uit groep 1, verkleed als ridder, de klas in. De voorste loopt kordaat naar mij toe, trekt zijn houten zwaard en steekt het gevaarlijk dicht onder mijn neus. "Wie ben jij?" vraagt hij streng. Ik zeg: "Hohoho...ridder, wie ben jíj?" "Ik vroeg het 't eerst! ", reageert hij bits...

Maak kennis met de tweeling Quirinus en Quincy! Zij zaten bij mij in groep 2 en ik kreeg ze later nog een keer onder mijn hoede in groep 8. Net drie weken bezig op de middelbare school, noopten zij hun brugklasmentor om mij te bellen voor extra achtergrondinformatie. Wie waren zij?

Algemeen
Tweelingen… ik heb er in al die jaren voor de klas heel wat voorbij zien komen! Samen in dezelfde groep of juist van elkaar gescheiden in paralelklassen. Identieke eeneiigen, minder identiek: de twee-eiigen. De Dikke Van Dale zegt het zo: een tweeling = twee even oude kinderen van dezelfde moeder. Eeneiig: uit één ei ontstaan. Twee-eiig: uit twee afzonderlijke eicellen voortgekomen. De Dikke van Dale spreekt hier tot ons zonder enige vorm van gevoel of verbeelding. Tweelingen zijn meer, dan hun oorsprong. Ze zijn apart! Anders dan anders! En voor velen van ons een mysterie, waar of niet? Vooral die identieke. Hoe moet het zijn om een geheel gelijke te hebben? Hoe ver gaat die gelijkenis? Is dat voortdurende evenbeeld een versterking van identiteiten, een verdubbeling van kracht of vlakt het juist iets uit? Halveert er iets? Kijk je jezelf in je smoel, wanneer je je tweelingbroer/zus aankijk? Wat zien ze dan als het niet zichzelf is? Delen ze één brein, één ziel, één zaligheid? Hebben tweelingen een sterkere band met elkaar dan met hun andere siblings of dan siblings van verschillende leeftijden? Hoe bepalend is de verpakking voor de inhoud?
Ik maakte er voor mijzelf een sport van, om de twins zo snel mogelijk uit elkaar te leren houden. Zoek de verschillen! Ik ging er prat op, dat snel te ontdekken. Uiterlijke verschillen, klein maar onmisbaar, vanaf het moment van constatering, maar ook de verschillen in gedrag en karakter, zo je wilt, had ik snel ik kaart. Dacht ik! Altijd één wat meer expliciet aanwezig? Altijd één wat meer verbaal sterk? Altijd één voorop? Misschien wel! Lukte me het niet binnen een week en vergiste ik mij voor de derde keer in hun namen, dan moest ik de hele klas trakteren op iets, wat de tweeling in kwestie een gepaste lekkernij vond. Dat werkte goed en het trakteren bleef, tot verdriet van de klas, dan ook vaak uit. Totdat ik Q en Q ontmoette…
Specifiek
Q en Q waren van de eerste 'soort'. Een eeneiige tweeling. Zag je d' één, dan zag je d' ander. Je zag de één ook in de ander! Ze waren onafscheidelijk en moeilijk uit elkaar te houden. Vooral als je ze bij hoge uitzondering eens alleen aantrof. Wie van de twee had je dan voor je? Ze reageerden allebei op allebei de namen en ook op de samentrekking, waarmee ik ze aansprak. Dat vonden ze prima! Ik noemde ze 'Quirincy'. Waren ze samen en stonden of zaten ze goed stil,

wat ook niet zo vaak voorkwam, dan kon je door goed te kijken de kleine verschillen zien en proberen te onthouden: Q was iets robuuster dan Q. Zijn ogen stonden iets verder uit elkaar en waren een fractie groter. Ook in gedrag waren de verschillen ook kleien, maar redelijk snel zichtbaar. Q liep bij alles ietsjes voor zijn broertje uit. Letterlijk in als eerste de klas in of uit, wat sneller klaar met omkleden. Hij was ook wat sneller van begrip en vaak eerder klaar met taken en opdrachten. Hij ontwikkelde zich in een meer gestage lijn, zijn broertje deed dat bij voorkeur in de hink stap sprong stijl. Die kon een kleine achterstand oplopen en dan ineens zijn ene been bijtrekken en langszij komen op hetzelfde niveau. Ze waren allebei rete-slim, op het lepe af en razendsnel! Hun grootste gemene hobby was verzamelen. (lees: spulletjes 'vinden' en stiekem mee naar huis nemen…) Dat ging zo snel en handig, dat je altijd weer werd verrast! Hun voorkeuren wisselden: in het begin in groep 2 miste ik vooral de 'strakke' stiften, zoals Q die noemde. De niet voor kleuters bestemde en niet uitwasbare stinkstiften, alleen voor leerkrachten! Later gingen ze over op het 'vinden' en mee naar huis nemen van de zilveren en gouden waskrijtjes en potloden. Ook gummetjes, paperclips, splitpennen, knikkers en magneten verdwenen in razend tempo. Hoe wist ik dat zij die meenamen? Hun moeder bracht de spulletjes meestal terug en adviseerde me dit: "Mis je iets? Zeg dan tegen ze: " Wat zijn jullie toch knap! Waar hebben jullie de stiften/ zilveren krijtjes/ magneten deze keer zo goed verstopt?" Dat lieten ze glunderend zien. Tussen de zitting en rugleuning van de autostoel. In de gymtas van een vriendje. In hun lege broodtrommel. In hun capuchon. Ook gebeurde het wel, dat ze zichzelf verraadden door me te zeggen, zonder dat ik nog ergens weet van had: "Wij hebben de knikkers niet in onze jaszak gestopt, hoor!" Dat was in hun kleutertijd nog best grappig… later werd het minder charmant! Bij mijn tweede huisbezoek, toen de jongens al in groep 8 zaten, viel mijn oog per ongeluk op een stapel schoolschriften, helemaal nieuw, met stripfiguren op de kaft op Quirinus zijn bureautje en 'vond' ik een tiental stripboeken van de Asterix en Obelix uit de leeshoek van mijn klas in de kamer van Quincy…

Thuissituatie

De leerkrachten van de school waar ik toen werkte gingen elk jaar bij alle leerlingen uit hun groep op huisbezoek. Een half uurtje, koppie thee, koekje, even de kamer zien om zo de deur open te zetten voor een betere kennismaking met de ouders. Niet wachten tot er een probleem was en een goede basis leggen, onofficieel, voor een prettige communicatie. Het is jammer, dat dit in onbruik is geraakt, want , man och man, wat gaven die huisbezoeken veel informatie over de kinderen en hun ouders! Veel of weinig ruimte thuis? Tuin? Zandbak? Flat? Balkon? Eigen slaaplek? Gedeelde speelkamer? Gezellig rommelig of kil spic en span? Schoenen uit bij de voordeur? Knutselwerken prominent aanwezig of meteen weggemoffeld in een ordner of 'mee naar mama's werk'? Dat laatste gebeurde me bij Q en Q thuis, met een knipoog maar mij… ik begreep het meteen: dat werk werd meteen weggeflikkerd!

Hun woonstee was klein en ordelijk. Kale muren. Geen tekeningen aan de wand dus… nergens slingerend speelgoed. Bouwwerken van lego en duplo stonden in de vrij lege woon-eetkamer in een speciaal daarvoor bestemde kast. Was een model klaar, dan mochten ze er niet meer aankomen, maar de stroom nieuwe blokjes was oneindig. Toen ik de eerste keer aanbelde, voor het huisbezoek in groep 2, waren de boys niet thuis. Ze struinden met hun jongere broertje, die ik hier Johnnie zal noemen, (en waar ik ook een heel boek over zou kunnen schrijven, echt, die was in zijn eentje misschien nog wel bijzonderder dan zijn broers!) door de buurt. Na een kwartiertje kwamen ze aanzetten, alle drie met de zakken vol met lolly's van het merk Chup-a-chup! Gekregen van een buurman... drie paar onschuldige blauwe ogen… "Nou", zei hun moeder berustend, "dat is beter dan die keer, dat ze van alle auto's in de straat de antennes hadden afgeschroefd! En ze zijn ook es met een dakpanscherf in de linkerhand langs alle geparkeerde auto's gerend, de scherf kerfde als het ware één lange kras in al die auto's, van kop tot kont…" Dat de familie op enig moment ineens verhuisd bleek te zijn, was dan ook geen verrassing!

Vader runde met veel succes een eigen zaak als aannemer, moeder werkte bijna fulltime in een gerenommeerde kapsalon. De kinderen gingen goed gekleed en gekapt door het leven. Er werd goed voor ze gezorgd. Hun ondeugendheden werden gezien als tekenen van grote zelfstandigheid en beide ouders vonden het te gek, hoe weerbaar hun jongens bleken te zijn tegenover anderen. “Nee, die komen er wel,” glunderde hun vader met onverholen trots. Daarin heeft hij helemaal gelijk gekregen! Alleen: hoe ze ‘er’ gekomen zijn, ging niet helemaal zonder hindernissen en trubbels en geheel op hun eigen manier, uiteraard!!!

Terug naar school

Op school hadden we andere zaken aan ons hoofd met de tweeling. Ze hadden geen vriendjes. Ze hadden elkaar! Ze begrepen elkaar door en door, hadden aan één blik of gebaar genoeg en waren samen onoverwinnelijk in elke strijd. Ze waren vaak betrokken bij conflicten en daagden iedereen uit. Ze ‘vonden’ overigens nooit spullen van andere kinderen, al werden ze daar wel vaak van beschuldigd. Ze hadden al snel een stempel. Lastig, brutaal tegen andere ouders, onbetrouwbaar… Ze werden niet meer dan één of hooguit twee keer uitgenodigd om bij klasgenoten te komen spelen. Ze gingen op verjaardagen met niemand anders de klassen rond. Ze konden niet samenwerken met andere kinderen. Ze waren betweterig en eigengereid. Alles moest op hun manier. Vaak een hele goeie manier! En ook bijzonder origineel op het geniale af! Haalde ik ze uit elkaar, dan ging het echt mis. Dan klapte d’ ene Q dicht en d’ andere Q ging helemaal dwarsliggen. Daar schoot dus niemand wat mee op. Dan maar weer samen!
Tijdens uitstapjes met de klas was ik ze altijd weer kwijt. Dan gingen ze hun eigen rondje door Artis/ het museum/ het bos of hadden een kortere weg naar de schooltuinen ontdekt. Hun ouders gingen nooit mee. Daar hadden ze geen tijd voor. Op bezoek bij de verschillende middelbare scholen, als oriëntatie op het vervolg na groep 8, wandelden ze het liefst op eigen houtje door het gebouw en vielen naar eigen inzicht gewoon hier en daar een lokaal binnen, zonder zich iets aan te trekken van het voor de bezoekende groep 8 samengestelde kennismakingsprogramma. Razendsnel, sneaky, toch weer ontsnapt. Groep 8 kamp was een ramp met die twee… samen in een kano! Samen in een tent! Samen boodschappen doen voor het eten! Niks delen met een ander! Dat ze misschien drie minuten voordat ze zouden worden opgehaald door hun moeder gelukkig toch op de verzamelplek verschenen, was een godswonder. Oh, wat zat ik in de rats! Wat moest ik tegen hun moeder zeggen: “Tsja…ik heb geeeen idee waar je jongens zijn op dit moment.” … En dan? Pffff…..

Ze kwamen met plezier naar school en waren zelden of nooit ziek. In de klas verveelden ze zich niet. Ze konden niet altijd even makkelijk stil zitten, maar had iets hun belangstelling, dan konden ze zich goed concentreren. Het periodieke systeem, die indeling van de scheikundige elementen, bijvoorbeeld! Daar hielden ze keer een spreekbeurt over, allebei gekleed in een witte jas. De hele klas zat met open mond van verbijstering te luisteren, zonder er ook maar iets van te begrijpen! Ze waren rekenkundig en technisch begaafd, op het wetenschappelijke af. Taal was niet hun ding, maar hun woordenschat was volwassen, eigenwijs en groot. Ze scoorden echter bij alle vakken opmerkelijk grillig. Ze gaven onbekommerd commentaar op de lesinhoud, verbaal en op schrift. Dan krabbelden ze van alles in de kantlijnen. Ze werkten best graag en hard, vooral aan hun eigen projecten. Vonden ze een opdracht te stom/ makkelijk/ saai of gewoon niet leuk, *dan veranderden ze de taak naar hun eigen smaak*. Daarin liep Q voorop en zijn broertje volgde in zijn spoor. Geen werkblad kreeg je terug, zoals het bedoeld was! Kleur alle woorden met een ‘a’ vooraan rood…Q en Q maakten de woordjes paars. Kleur alle woordjes met een ‘n’ achteraan blauw…Q en Q maakten die woordjes oranje. Verbind de puntjes van 1 t/m 10… de jongens kris-krasten er dwars overheen. Ook bij toetsen en dictees gingen ze hun eigen gang. Zelfs bij de Cito’s! Zo kreeg ik eens een Cito rekentoets van ze terug, in groep 8, een

gewone toets, waarin het ze gelukt was om *alle bewerkingen zo te veranderen, dat alle uitkomsten van alle sommen uitkwamen op het getal 99!!!*
Behalve lastig voor mij, hun leerkracht, twee van die boefjes die de hele dag bezig waren met alles behalve wat de bedoeling was, was het ook lastig voor de jongens zelf: ik kreeg geen hoogte van deze twee. Ik had geen grip op ze. Ik kon er gelukkig ook vaak erg om lachen, hoor! Ze kwamen 'er' wel, natuurlijk, daar maakte ik me geen zorgen over. Maar hoe dan? Met welk vervolgadvies konden ik Quirincy de wereld insturen na groep 8?

Naar de middelbare

Met veel gedoe en extra gesprekken kreeg ik Q en Q zover, dat zij 'gewoon' hun eind-Cito en intelligentietest (NIO) zouden maken, zonder fratsen of eigen interpretaties. Daarnaast maakte ik voor hen een paar afspraken met verschillende middelbare scholen, die ze met hun ouders apart van de groep en los van de opendagen zouden kunnen bezoeken. Ik gaf ze een soort van Bingo- kaart mee: welke items moesten ze afvinken om een antwoord te vinden op de vraag: is dit en goede school voor mij? Ik adviseerde de ouders om ze te splitsen. Had ik dat maar eerder gedaan… dan was hun 'scheiding' misschien niet zo dramatisch verlopen… Ik dacht er te laat aan. Waarom? Omdat ik Q en Q ook altijd als een eenheid had gezien. Ik had ze zelfs herdoopt en één naam gegeven als waren zij een siamese tweeling met één hart, één hoofd, één ziel en wel twee paar handen en voeten. Ik stuurde Q met moe naar die en de andere Q met pa naar deze school. Dacht ik… Nee, dat advies sloegen ze in de wind. Hoezo apart? Met een prachtig resultaat op zak, hoge scores NIO en Cito, kozen ze voor een 'technasium' in een andere gemeente. Daar werden ze met open armen ontvangen en brak al snel de pleuris uit. Q en Q dwaalden door het gebouw en over de campus en spraken iedereen aan. Ze gaven de zesde klassers college over hoe slecht het is om te roken, ze deelden cijfers uit aan meisjes en jongens voor hun outfit en kapsels en bedelden bij iedereen om snoep. Ze gingen voortdurend in discussie met de docenten. Hun mentor belde mij en vroeg om meer informatie. Mede op grond daarvan, kwam er een plan van aanpak.

Hoe ging het verder?

Daar kan ik kort over zijn: Ze werden uit elkaar gehaald. Voor het eerst zaten de boys gescheiden van elkaar in een paralelklas. Dat zinde ze voor geen meter! Dat ze soms van klas ruilden, werd al snel bekend. Ze werden nog strenger aangepakt. Regels, routines!!! En zo gebeurde het, dat ze om de beurt begonnen met spijbelen. Gebruik makend van hun identieke uiterlijk. Alleen: in je eentje spijbelen, daar is geen drol aan. Dus bleven ze samen van school weg… Hun cijfers kelderden met een noodvaart naar grote dieptes. Wat een beroerd kerstrapport! Dat rapport hakte er wel in! Bij mij en ook thuis! De jongens van school halen dan maar? Nee! Quirinus herpakte zich het eerst en ging uiteindelijk met de hakken over de sloot naar twee VWO. Quincy haalde ook bakzeil en werd toegelaten tot de tweede klas HAVO. Dat gebeurde echter pas nadat we samen met de jongens, hun beide ouders, de intern begeleider van onze school en die van de middelbare bespraken wat de scheiding voor de jongens zou kunnen opleveren. Zo concreet mogelijk! Apart. Eén op één en samen, in groot verband. De weerstand was enorm, bij de jongens en vooral bij vader! "Laat ze hun gang maar gaan!" Moeder zag het voordeel er beter van in. Met geduld en veel inzicht en expertise van met name de beide intern begeleiders, kwamen we nader tot elkaar. Het was een emotioneel proces, waarin ik mezelf vaak heb afgevraagd: gaat mijn bemoeienis niet te ver? Is dit nog wel mijn taak als (voormalig) leerkracht van deze opmerkelijke boys? Toch kijk ik er niet met spijt op terug. Ik heb er erg veel van geleerd. Niet in de laatste plaats over mijn institutionele vooroordeel: identieke tweelingen zijn identiek. Duh! Dus niet! En het was alle moeite waard!

En toen?

Quirinus, 'verlost' van het denken en handelen voor twee, heeft zich relatief vrij snel en sterk

kunnen ontwikkelen. Al kreeg hij nooit echt zo'n goede vriend als zijn broer Q, die hij niet heeft losgelaten, hoor! Quincy voelde zich pas weer senang op het MBO, waar hij eindelijk zijn eigen leerstijl ontdekte, omarmde en er de waarde van inzag. Hij kroop langzaam maar zeker uit zijn schulp en uit de schaduw van zijn broer. Dat had voor hem dus veel voeten in de aarde en zijn zelfbeeld was lang negatief. Maar: ze zijn 'er' gekomen!
Ik sprak hun moeder laatst en ze vertelde trots , dat Quirinus twee universitaire studies heeft afgerond, bouwkunde en economie en nu een eigen adviesbureau voor bedrijfskunde runt en Quincy na het halen van zijn MBO diploma meteen in dienst is getreden in de zaak van zijn vader. Beide mannen zijn gelukkig getrouwd. Op dezelfde dag! Met een … drie keer raden… identieke tweeling! Ze wonen ver van elkaar, maar hebben geregeld contact. Ze zijn hun eigen weg gegaan, zonder elkaar kwijt te raken. Eind goed, al goed?